

SMMM ve YMM'lerin Eğitim Durumları ve Sınavlardaki Başarıları

Prof. Dr. Mehmet Erkan
İstanbul Üniversitesi, İİBF

Dr. Tekin Yenigün
Namık Kemal Üniversitesi, İİBF

Özet

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik mesleği yasal statüye kavuştuktan sonra Ön Lisans, Lisans ve Yüksek Lisans mezunlarının meslek sahibi olmak için talep ettikleri bir meslek haline gelmiştir. Bu yetkiyi elde edebilmek için başvuruda bulunan adaylar, sınavların da olduğu birkaç aşamadan geçerek meslek mensubu olmaya hak kazanmaktadırlar.

Bu çalışma ile 1989-2013 tarihleri arasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olmak isteyenlerden sınava girenler ve sınavı kazananların sayıları verilerek, mevcut meslek mensupları ile olması gereken sayıya yönelik bir inceleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: TÜRMOB, SM, SMMM, YMM.

Jel Sınıflandırması: M41,M42,

Abstract (Educational Status and Exam Performance of CPA's And Sworn in CPA's)

Certified Public Accountant and Sworn-in Certified Public Accountant profession became popular occupation by people finishing vocational school, undergraduate and graduate program along with it acquired legal status. In order to perform this occupation, candidates have to implement several steps including some exams.

In this study, the number of the people who take exams in order to be Certified Public Accountant and Sworn-in Certified Public Accountant and pass the exam between 1989 and 2013 is explained. Also, the number of current members of a profession and required numbers are examined.

Key words: TÜRMOB, SM, SMMM, YMM.

Jel Classification: M41,M42,

Giriş

19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra dünya ekonomisinde yaşanan hızlı gelişmelere paralel olarak işletmelerde yaşanan gelişmeler mali olayların kaydedilmesini yetersiz hale getirmiştir ve kayıt tutma mesleğini de işletmelerin gereksinimlerine cevap verecek şekilde “Muhasebe mesleği” ne dönüştürmüştür. İşletmelerdeki gelişmeler muhasebe mesleğinin gelişimini etkilediği gibi, işletmelerle ilgili karar verenlere yönelik olarak kaydedilen mali olaylarla birlikte mali tabloların oluşturulması ve analiz edilerek rapor halinde bilgi akışının sağlanmasını da zorunlu hale getirmiştir.

Batı ülkelerinde muhasebe mesleğinin örgütlenmesi ile ilgili gelişmelerin çok öncelere dayanmasına rağmen, ülkemizde ancak 13 Haziran 1989 tarihinde yayınlanan 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile yasal statüsüne kavuşmuştur. Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik mesleğinin yasal statüye kavuşmasıyla birlikte Lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunlarının meslek sahibi olmak için talep ettiği bir meslek haline gelmiştir. Bu mesleği elde edebilmek için başvuruda bulunan adaylar, sınavların da olduğu birkaç aşamadan geçerek meslek mensubu olmaya hak kazanmaktadırlar.

Muhasebe mesleğinin arzını oluşturan lisans mezunlarının sayılarına bakıldığında, 2003 yılı SMMM staj sınavına katılma hakkı kazanan lisans mezunu 25.450 iken, 2012 yılında bu sayı %63 artarak 40.455 kişiye ulaşmıştır.

SMMM olmak için staj giriş sınavına müracaat eden sadece lisans mezunları değil; ticaret lisesi ve ön lisans mezunları da müracaat etme hakkına sahiptirler. Diğer bir ifadeyle her yıl artarak devam eden mezun sayısı, SMMM olmak için staja başlama ve SMMM olma sınavına katılanların sayısını da sürekli olarak artırmaktadır.

SMMM olmak için staj başlama sınavlarına başvuranlardaki artış doğal olarak sınavları kazanarak SMMM olanların sayısı da her yıl yaklaşık 2.000'e ulaşmıştır. Yıllık 2.000 kişinin SMMM olması akıllara şu soruları getirmektedir: Her yıl SMMM olan 2.000 kişinin piyasada ki iş imkânlarına göre (bağımlı ve bağımsız çalışanlar olarak) yeterli mi? Yetersiz mi? yoksa fazla mı? Aynı zamanda sınavı kazananlar için konulan sınav başarı notu ülkenin meslek mensubu talebine uygun olarak mı belirleniyor? Yoksa belli bir puanı alan herkesin piyasanın talebi dikkate alınmadan meslek mensubu olmasına olanak mı sağlanıyor?

Bu çalışmada, 1989-2013 tarihleri arasında Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olmak isteyenlerden sınava girenler ve sınavı kazananların sayıları verilerek, ve bu sayısal verilerin değerlendirilmesi üzerinde durulacaktır.

Meslek Odaları

13 Haziran 1989 tarihinde yayınlanan 3568 sayılı yasayla birlikte meslek mensupları kısa sürede odalarını oluşturmuştur. Meslek mensupları ülke çapında 76

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve 8 Yeminli Mali Müşavir odası olmak üzere 84 oda olarak örgütlenmiştir. Odalar da üst birlik olan TÜRMOB çatısı altında toplanarak örgütlenmelerini tamamlamışlardır.

Bu odalara kayıtlı 83.919 ruhsatlı SMMM ve YMM bulunmaktadır¹. SMMM'ler ve YMM'ler muhasebe meslek yasasına ve diğer yasalara göre denetçi sayılmaktalar ve geçiş döneminde bazı koşulları yerine getirerek, bağımsız denetçi olarak çalışabileceklerdir. Denetçi unvanını yalnızca

---

1) Üye İstatistikleri - TÜRMOB WEB, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Istatistikler.aspx>, 01.10.2014.

Kamu Gözetim Kurumu'nun belirlediği koşulları gerçekleştiren SMMM ve YMM'ler kullanabilmektedir.

Ayrıca 3568 sayılı yasanın 31 Temmuz 2008 tarihindeki değişmeden önceki yapısına göre SM unvanı ile çalışan meslek mensubu grubu da vardı. Bu grup 2008 yılında 28 bin 993 iken, 5786 sayılı yasaya göre SMMM olma hakkını kazanmış olanlardan sonra, stajını tamamlayarak SM olanlarla birlikte toplam 11 bin 586 kişidir.

Meslek mensuplarının; 4.344'ü Yeminli Mali Müşavir, 79.575'i Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve 11.113'ü ise Serbest Muhasebecidir. Meslek mensubu sayısı sınavda başarılı olanlarla birlikte sürekli olarak her yıl artmaktadır.

Meslek mensuplarının sayısı 1990-1991 döneminde 27.115 iken bu sayı, 2004 yılı temmuz ayı sonu itibariyle 64.153'e 2013 yılı sonu itibariyle 92.418'e ulaşmıştır².

SMMM ve YMM Mesleki Eğitim

Dünya ekonomisinde ve ülke ekonomisinde ve gelişen teknolojinin ortaya koyduğu uygulamalar, bilgiye ulaşımı daha kolay ve hızlı hale getirmiştir. Sermaye, online olarak dünya üzerinde saniyelerle ifade edilebilecek sürede yer değiştirebilmektedir. Küreselleşme nedeniyle ülke ekonomilerindeki yatırımlar ve faaliyetler her zamankinden daha büyük ölçekli olmaktadır. Yatırımlardaki ölçeklerin büyümesi, yoğun rekabet içerisinde olan yatırımcılar, bilgiye hızlı ulaşarak rakibinden bir adım önde olabilmenin planlarını yaparken, bir yandan da her an değişen karmaşık düzenlemeler içerisinde faaliyet gösteriyorlar. Bu durum, güvenilir bilgiyi ve risk yönetimini daha önemli hale getiriyor.

Aynı zamanda yaşanan küresel ekonomik krizler; muhasebe meslek mensuplarının, geniş bir küresel bakışa sahip olmalarını, artan sosyal sorumluluk ve etik bilinçle her zamankinden daha fazla bir biçimde topluma katkıda bulunmalarını ve yeterliliklerini sürdürmelerini, uluslararası kabul

---

2) Çalışma Raporu 2010-2013, Biten Çalışma Dönemine Bakış, TÜRMOB yayınları-455, s.6, Ankara, 2013.

gören seviyede bir yetkinliğe ulaşmalarını ve bu yetkinliği korumalarını zorunlu hale getirmiştir. Yetkinliğin korunması ve geliştirilmesi ise eğitim, staj ve sürekli mesleki gelişimle yoluyla olmaktadır. Mesleğin, bu üç alanda (eğitim, staj, sürekli mesleki gelişim); yüksek standartlar kurması ve bunları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu amaçla 1993 yılında, TÜRMOB tarafından faaliyete geçirilen Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim Staj Merkezi (TESMER), meslek mensuplarına ve meslek mensubu adaylarına yönelik eğitim hizmetlerini yerine getirmektedir³.

Bu açıdan değerlendirildiğinde TESMER'in iki önemli işlevi ön plana çıkmaktadır:

- Mesleğe yeni giren ya da girecek olan kişilerin temel mesleki bilgilerindeki eksiklikleri tamamlamak ve
- Meslek mensuplarının sahip oldukları yeterliklerin gelişimini sağlamaktır.

5786 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 19. maddesi ile Serbest Muhasebecilik unvanı kaldırıldığından, Yasanın yayın tarihinden itibaren Staja Giriş Sınavları sadece lisans düzeyinde yapılmaktadır.

Mesleki Yeterlik Sınavları, 4 Ekim 1997 tarih ve 23130 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yeminli Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınav Yönetmeliği” çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

3568 Sayılı Yasaya göre muhasebe meslek mensuplarına; Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir olmak üzere üç tür unvan verilmiştir. 1989 yılında yürürlüğe giren 3568 sayılı yasa, 2008 yılına kadar hiçbir değişikliğe uğramadan yürürlükte kalmıştır. Ekonomide yaşanan gelişmeler ve AB müktesebatına uyum çalışmaları

3) 01.01.2012 – 31.12.2012 Faaliyet Dönemi (TESMER) Çalışma Raporu, s.12.

nedeniyle1989 yılında yürürlüğe giren 3568 sayılı yasada 31 Temmuz 2008 de bazı değişikliğe gidilmiştir.

Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun adını «Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu» olarak değiştiren, serbest muhasebeciliği kaldırarak, bu unvanı alanlara «serbest muhasebeci mali müşavirliğe» geçiş hakkı tanıyan yasa olarak yürürlüğe girmiştir. Böylece 3568 sayılı yasanın çıktığında üç tür olan unvan, 31 Temmuz 2008 tarihli resmi gazetede yayınlanan 5786 Sayılı Kanunda yapılan değişiklikle iki tür olarak yürürlüğe girmiştir.

Meslek yasamızda değişiklikler yapan, 5786 Sayılı Kanun ile; Serbest Muhasebeci unvanı kaldırılmış “Mesleki Uyum Eğitimi ve Özel Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavı” ile Serbest Muhasebecilikten, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliğe geçiş olanağı sağlanmıştır.

Mesleki Uyum Eğitimi'nin ilk uygulaması, 2009 yılı içinde, ikinci uygulaması 2010 yılı yapılmıştır. Mesleki Uyum Eğitimi'ne; 5786 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği, 26 Temmuz 2008 tarihinden önce Serbest Muhasebeci unvanı almış olanlar ile Serbest Muhasebecilik Stajına başarı ile tamamlamış olan yaklaşık 28.000 meslek mensubundan, 2009/1. Döneminde 13.034 kişi, 2010/1. Döneminde 1.767 kişi ve 2010/2. Döneminde 447 kişi Mesleki Uyum Eğitimi'ne başvurmuştur.

Eğitim sürecinde, 15.248 katılımcılı bir eğitimden geçmiştir. Mesleki Uyum Eğitimi; Muhasebe ve Denetim, Hukuk, Vergi Hukuku, Meslek Hukuku, Mesleki Değerler ve Etik konularını içerecek şekilde yürütülmüştür.

Serbest Muhasebecilikten, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliğe geçiş için Mesleki Uyum Eğitimi tamamlayanlar, 3568 sayılı Kanuna 5786 sayılı Kanununun 20 nci maddesi ile eklenen Geçici 11 inci madde çerçevesinde, Özel Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavı'na katılmıştır. 2009 ve 2010 yılında, Mesleki Uyum Eğitimi'ni tamamlayan meslek mensupları 20 Aralık 2009 de 12.646 kişi ve 25 Nisan 2010 de 6.956 kişi olmak üzere toplam 19.602 kişi sınavlara katılmıştır⁴.

---

4) Çalışma Raporu 2010, TÜRMOB Yayınları, s.12-22, http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2010.

Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu

Türkiye'nin tamamında bulunan meslek odalarını kayıtlı olan meslek mensuplarının tahsil durumuna genel olarak baktığımızda aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo:1 (2014)

MESLEK MENSUPLARI FAALİYET DURUMU TABLOSU			
ÜNVANI	BAĞIMLI	SERBEST	TOPLAM
SM	5.804	5.309	11.113
SMMM	35.701	43.874	79.575
YMM	2.018	2.326	4.344
TOPLAM	43.523	51.509	95.032

KAYNAK: Üye İstatistikleri -TÜRMOB WEB, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Istatistikler.aspx>, 01.10.2014

TÜRMOB'un Ekim 2014 verilerine göre 11.113 SM, 79.575 SMMM ve 4.344 YMM olduğu görülmektedir. Tabloya SM, SMMM ve YMM lerin eğitim durumlarına ayrı ayrı baktığımızda bu grupların eğitim durumlarını daha rahat karşılaştırma olanağına sahip oluruz.

Tablo:2 (2014)

MESLEK MENSUPLARI EĞİTİM DURUMU TABLOSU				
OKUL TÜRÜ	SM	SMMM	YMM	TOPLAM
İLKÖĞRETİM	1.196	388	0	1.584
MESLEK LİSESİ	5.009	8.036	0	13.045
ÖNLİSANS	1.601	2.839	0	4.440
LİSANS	3.249	64.991	3.353	71.593
YÜKSEK LİSANS	58	3.222	634	3.914
DOKTORA	0	99	357	456
TOPLAM	11.113	79.575	4.344	95.032

KAYNAK: Üye İstatistikleri - TÜRMOB WEB, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Istatistikler.aspx>, 01.10.2014

SM lerin %56'sı ilköğretim ve meslek lisesi mezunu, %14'ünün ön lisans mezunu, %29'unun lisans ve %005'i ise yüksek lisans mezunudur.

SMMM lerin %11 ilköğretim ve meslek lisesi mezunudur. %04'ü ön lisans, %82'si lisans, %04'ü yüksek lisans ve %00'i ise doktora mezunudur.

YMM ler grubuna baktığımızda, ilköğretim, meslek lisesi ve ön lisans mezunu bulunmamaktadır. YMM olanların %77'si lisans mezunu, %15'i yüksek lisans mezunu ve %08'de doktora mezunudur.

Bu verilere göre SM'lerin %56'sını ilköğretim ve meslek lisesi mezunu iken, SMMM lerin %82'si lisans, YMM lerin ise %77'si lisans mezunudur. SMMM ve YMM lerin büyük çoğunluğu lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Staja Giriş Sınavları

1993 yılında TÜRMOB tarafından faaliyete geçirilen Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim Staj Merkezi (TESMER), meslek mensuplarına ve meslek mensubu adaylarına yönelik eğitim hizmetleri vermektedir.

1989 yılında yasal statüsüne kavuşan muhasebe mesleği 23 Ağustos 1997 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Staj Yönetmeliği" ile getirilen yeni uygulama "Staja Giriş Sınavları" dır.

TESMER meslek adayı olan stajyerlere yaygın eğitim vermekte ve stajını tamamlamış olan meslek mensubu adayların değerlendirme sınavlarını yapmaktadır. TESMER tarafından yürütülen veya organizasyonu yapılan sınavlar şunlardır⁵:

1. Staja Giriş Sınavları,
2. Serbest Muhasebecilik Staj Ara Dönem ve Bitirme Değerlendirmeleri,
3. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavı,
4. Özel Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavı ve
5. Yeminli Mali Müşavirlik Sınavıdır.

---

5) Çalışma Raporu 2010, TÜRMOB Yayınları, s.3-4, http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2010.

TESMER aynı zamanda sürekli mesleki eğitim faaliyeti kapsamında stajyerlerin zorunlu eğitimlerini yürüten merkezdir. “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebecilik Staj Yönetmeliği”nin 10. maddesi gereğince, Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavir aday meslek mensuplarının staj sırasında tabi olacakları zorunlu eğitim programı 2005 Ocak ayında uygulamaya başlanmıştır.

SMMM Sınavı;

- Finansal Muhasebe,
- Finansal Tablolar Analizi,
- Maliyet Muhasebesi,
- Muhasebe Denetimi,
- Vergi Mevzuatı ve Uygulaması,
- Hukuk,
- Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Hukuku olmak üzere yedi dersten oluşmaktadır.

Serbest Muhasebecilik Staj Ara Dönem ve Bitirme Değerlendirmesi Serbest muhasebeci adayları iki yılda bir yazılı Staj Ara Dönem Değerlendirmelerine, staj sonunda ise Staj Bitirme Değerlendirmesine tabi tutulmaktadır. Staj değerlendirmeleri üç grup halinde yapılmakta olup, bunlardan A ve B grubu staj ara dönem değerlendirmelerini, C grubu ise staj bitirme değerlendirmesini oluşturmaktadır.

Staj Ara Dönem ve Bitirme Değerlendirmeleri TESMER tarafından belirlenen bölge veya bölgelerde merkezi olarak yapılmaktadır. Stajlarını, Stajyerlerin Zorunlu Eğitimi kapsamında sürdüren stajyerlerin A ve B Grubu Staj Ara Dönem Değerlendirmeleri internet üzerinden eşzamanlı olarak yapılmaktadır.

Tablo:3

Sınav Dönemi	Katılan	Başarılı	Başarısız	Başarı%
1992	626	450	176	71,88
1993	1.872	638	1.234	34,08
1994	2.254	943	1.311	41,97
1995	2.811	1.123	1.693	39,95
1996	4.242	1.919	2.323	45,23
1997	7.098	5.039	2.059	70,99
1998	8.081	5.716	2.365	70,73
1999	8.590	6.433	2.157	74,89
2000	8.550	3.027	5.523	35,40
2001	10.291	2.580	7.711	25,07
2002	13.671	3.531	10.140	25,82
2003	17.475	4.144	13.331	23,71
2004	19.917	3.028	16.889	15,20
2005	23.679	4.250	28.964	17,94
2006	36.195	5.272	30.923	14,57
2007	40.331	5.648	41.683	14,00
2008	39.831	5.968	33.863	14,99
2009	34.848	5.546	29.304	15,91
2010	33.517	5.879	27.638	17,54
2011	38.288	5.877	32.410	15,34
2012	39.237	6.638	32.599	16,91
2013	43.352	7.958	35.394	18,35
TOPLAM	434.756	91.607	359.690	21,07

KAYNAK: TÜRMOB 2007-2008 Çalışma Raporu, sf.156-157.

TÜRMOB 2013 Çalışma Raporu, SF.20.

Staja Giriş Sınavı Başarı Durumu Tablosundaki görüntüye göre 1992 yılında Staja Giriş Sınavına 626 kişi katılmış bunların %72'si olan 450 kişi başarılı olmuştur. Staja Giriş Sınavına başvuru sayısı her yıl hızla artmış 1999 yılında Staja Giriş Sınavına müracaat edenlerin sayısı 8.590'a ulaşmıştır.

Staja Giriş Sınavı'nın TÜRMOB'un sorumluluğunda olmak üzere, hangi kurum ya da hangi üniversite tarafından yapılacağıın belirlenmesi iradesi yine TÜRMOB'a aittir. Bu nedenle Staja Giriş Sınavları; Nisan 2000 dönemine kadar TESMER'in atadığı Komisyonlar tarafından ve 29 Temmuz 2000-2003 tarihleri arasında ÖSYM tarafından yapılmıştır. Staja Giriş Sınavları; 4 Temmuz 2004 ve 8 Mart 2014 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi tarafından yapılırken, 8 Mart 2014 tarihinde Ankara Üniversitesi yapmıştır⁶.

Staja başlama da başarı durumunu baktığımızda 2000 yılından sonra da başvuru sayısının hızla arttığı görülmektedir. 1999 yılında 8.590 olan müracaat sayısı 7 yıl gibi kısa sürede yaklaşık 5 kat artarak 40.331 e ulaşmıştır. 2013 yılı sonu itibariyle ise bu sayı 43.352 ye kadar çıkmıştır.

Yıllar itibariyle Staja Giriş Sınavına müracaat edenlerin sayısındaki artış, bir önceki sınava girişmiş ancak başarısız olanların tekrar tekrar müracaat etmelerinden kaynaklandığı yadsınamaz bir gerçektir.

31 Temmuz 2008 tarihli resmi gazetede yayınlanan 5786 Sayılı Kanunda yapılan değişiklikle, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 19. maddesi ile “Serbest Muhasebecilik (SM)” unvanı kaldırıldığından, Yasanın yayın tarihinden itibaren Staja Giriş Sınavları sadece lisans düzeyinde yapılmaktadır.

---

6) NailSANLI, <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Attachment.aspx?p-aram=2IDREYITixbS8I5bszu9qyf5s181qcHJVslz1AcYQ4w44uRfWk0WkaRqbchQcT5TqxsSxaofv0E=>, Erişim Tarihi:11.12.2014.

Tablo:4

STAJA BAŞLAMA DA EĞİTİM DÜZEYİ						
DÖNEMİ	TİCARET LİSESİ	ÖN LİSAS	LİSANS	TOPLAM	BAŞARILI	BAŞARISIZ
1992-1997				211.190	43.652	177.070
1998	2.403	1.418	4.565	8.396	6.022	2.373
1999	2.514	1.513	4.543	8.590	6.433	2.167
2000	2.224	1.288	5.038	8.550	3.027	5.523
2001	2.113	1.174	7.004	10.291	2.580	7.711
2002	2.067	3.242	10.429	13.671	3.531	10.140
2003	1.797	992	14.686	17.475	4.144	13.331
2004	1.354	723	17.840	19.917	3.028	16.889
2005	1.615	886	30.713	33.214	4.250	28.964
2006	1.511	789	33.895	36.195	5.272	30.923
2007	1.430	864	38.037	40.331	5.648	41.683
2008	1.033	510	25.393	26.936	4.020	22.916
TOPLAM	20.061	13.399	192.143	434.756	91.607	359.690

KAYNAK: TÜRMOB “Çalışma Raporu 2007-2008” SF. 156-157.
TÜRMOB “Çalışma Raporu 1997-1998” SF.97-99.

Staja başlama sınavlarını yıllar itibariyle eğitim düzeyine göre başarı durumunu incelediğimizde, 1992-1998 yıllarında toplam müracaat sayısı 211.190 kişiyken, bunların %21 olan 43.652 kişi başarılı olmuş geriye kalan %79 luk kısmı olan 177.070 kişi başarısız olmuştur. Diğer bir ifade ile her dört kişiden ancak bir kişi başarılı olmuştur. 2008 yılı itibariyle değerlendirdiğimizde de bu oranın yaklaşık olarak aynı olduğu görülmektedir.

Burada iki durumdan bahsedebiliriz. Birincisi, değerlendirmeye katılanların dörtte üçü gereken ilgiyi göstermeyerek çalışmadıkları için başarısız oldukları. İkincisi ise, başarı için gerekli olan yeterli bilgi altyapılarının olmadığı için başarısız olduklarıdır. Başarısız olanlardan bazılarında da her iki durum söz konusu olabilir. Sonuçta staja başlama değerlendirme sınavlarına katılan 434.756 kişinin %21’i olan 91.607 kişi başarılı olurken %79’u olan 359.690 kişi ise başarısız olmuştur.

Mesleki Uyum Eğitimi

5786 Sayılı Kanunda yapılan değişikle Serbest Muhasebeci unvanının kaldırılmasıyla, Mesleki Uyum Eğitimi ve Özel Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavı ile Serbest Muhasebecilikten, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliğe geçiş olanağı sağlanmıştır. Yasadaki bu düzenlemeye göre, Mesleki Uyum Eğitimi ve Özel Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavı'na ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile TÜRMOB tarafından ortaklaşa tespit edilmiştir.

Mesleki Uyum Eğitimi'nin ilk uygulaması, 2009 yılı içinde, ikinci uygulaması 2010 yılı içerisinde yapılmıştır. Mesleki Uyum Eğitimi'ne, 5786 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 26 Temmuz 2008 tarihinden önce Serbest Muhasebeci unvanı almış olanlar ile Serbest Muhasebecilik Stajına başarı ile tamamlayanlar katılabilmektedir. Bu koşulları sağlayan yaklaşık 28.000 meslek mensubundan;

2009/1. Döneminde 13.034 kişi,

2010/1. Döneminde 1.767 kişi ve

2010/2. Döneminde 447 kişi Mesleki Uyum Eğitimi'ne başvurmuştur.

Eđitime katılanların eğitim durumlarına göre farklı teorik ve pratik eğitimden oluşan Mesleki Uyum Eğitimi; uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

Tablo:5

MESLEKİ UYUM EğİTİMİNE BAŞVURANLAR				
	Lise ve Daha Alt Öğrenim	Ön lisans	Lisans	Toplam
2009 Yılında Başvuranlar	7.080	1.835	4.119	13.034
2010 Yılında Başvuranlar	1.214	358	876	2.448
2011 Yılında Başvuranlar	621	192	413	1.226
2012 Yılında Başvuranlar	345	115	321	781
2013 Yılında Başvuranlar	340	91	658	1.089
TOPLAM	9.600	2.591	6.387	18.578

KAYNAK: TÜRMOB 2013 Çalışma Raporu, sf.14.

TESMER tarafından yürütülen teorik eğitim ve SMMM Odaları tarafından yürütülen pratik eğitim verilmektedir. 15.248 katılımcılı bir eğitim uygulaması; başvuru aşamasından başlayarak, oluşturulan internet portalı, dağıtılan eğitim kitapları, yürütülen pratik eğitimleri ve sertifikalarla gerçekleşmiştir.

Meslek mensuplarına yönelik olarak yürütülen Mesleki Uyum Eğitimi; Muhasebe ve Denetim, Hukuk, Vergi Hukuku, Meslek Hukuku, Mesleki Değerler ve Etik konularını içerecek şekilde sürdürülen, “Mesleki Gelişim Eğitimi” için hazırlık çalışması da olmuştur⁷.

Yeminli Mali Müşavirlik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebecilik

Ruhsatlı meslek mensuplarının 2014 yılı ekim ayı itibariyle toplam sayılarına baktığımızda;

- Yeminli Mali Müşavir 4.344,
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavir 79.575 ve
- Serbest Muhasebeci ise 11.113 kişidir.

Ruhsatlı meslek mensubu sayısı her yıl artış eğilimini sürdürdüğünü görüyoruz;

- 1990-1991 döneminde 27.115 olan meslek mensubu sayısı,
- 2004 yılı temmuz ayı sonu itibariyle 64.153’e ve
- 2014 yılı ekim ayı itibariyle 95.032’e yükselmiştir.

Yeminli Mali Müşavirler

Yeminli Mali Müşavirlerin sayısındaki artış yıllar itibariyle;

- 1990-1991 döneminde bin 887
- 1996-97 döneminde 2.553’e ulaştı.
- 2008 yılı ağustos ayı sonu itibariyle bu sayı 3.815 oldu.
- 2013 yılı aralık ayı itibariyle ise 4.271 ve
- 2014 yılı ekim ayı itibariyle 4.344 olmuştur.

---

7) Çalışma Raporu 2010, TÜRMOB Yayınları, s.12, http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2010.

Burada zikredilen Yeminli Mali Müşavirlerin sayısı, yasanın ilk çıktığında sınavsız hak edenlerle sonradan sınava girenlerin toplamından oluşmaktadır.

YMM'lerdeki sayısal artışa ek olarak dönemler itibariyle artışı oransal değerlendirdiğimizde; 1994 yılında 2 bin 400 olan yeminli mali müşavir sayısı yüzde 24.57'lik artışla 2000 yılında 3 bin 182'ye ulaştı. 1994 yılından 2013 yılı Aralık ayına kadar olan sürede ise artış oranı yüzde 77,95 olmuştur.⁸

Ülke ekonomisinin büyüklüğü ve devlet eliyle yapılan denetim miktarının çok düşük olmasına rağmen YMM'liğe olan talebin ve YMM'nin az sayıda olmasının birkaç nedeni olabilir.

Birincisi, 3568 sayılı Yasa'nın 12'nci maddesinde Yeminli mali müşavirlerin sorumlulukları ile ilgili düzenleme yer almaktadır. Söz konusu maddede; yeminli mali müşavirlerin, mükelleflerin mali tablolarının ve beyannamelerinin mevzuat hükümleri, muhasebe prensipleri ile muhasebe standartlarına uygunluğunu ve hesapların denetim standartlarına göre incelediğini tasdik edecekleri, tasdik edilen bu mali tabloların, kamu idaresinin yetkili memurlarınca, tasdik kapsamı ölçüsünde incelenmiş bir belge olarak kabul edileceği ve yeminli mali müşavirlerin yaptıkları tasdik doğruluğundan sorumlu oldukları, yaptıkları tasdik doğru olmaması halinde, tasdik kapsamı ile sınırlı olmak üzere, ziyaa uğratılan vergilerden ve kesilecek cezalardan mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulacakları belirtilmiştir. Yasayla getirilen ağır sorumluluk ve

İkincisi, aşağıdaki tablodada görüldüğü üzere sınavı kazanma sayısının az olması, yani sınavı kazanmanın kolay olmaması, potansiyel YMM adaylarının sınavlar katılmamasında etkili olmuştur.

Mesleki Yeterlik Sınavları, 4 Ekim 1997 tarih ve 23130 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Yeminli Mali Müşavirlik

---

8) Çalışma Raporu 2010-2013, Biten Çalışma Dönemine Bakış, TÜRMOB yayınları-455, s.6, Ankara, 2013.

ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınav Yönetmeliği” çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 05.05.2000 tarih ve 24040 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Ek Sınav Yönetmeliği” çerçevesinde, sınav haklarının tamamını kullanarak başarılı olamayanlar veya süresi içerisinde sınavlara katılmayıp haklarını kaybeden adaylar iki yıllık bekleme döneminden sonra yeni sınav dosyası açtırmak suretiyle yeniden tüm derslerden sınavlara katılabilmektedir. YMM sınavı yıllara göre başarı dağılımı aşağıdaki gibidir.⁹

Tablo:6

YMM Sınavı Dönemlere Göre Başarı Dağılımı				
Sınav Dönemi	Katılan	Başarılı	Başarısız	Başarı %
1990	19	7	12	36,84
1991	5	2	3	40,00
1992	11	9	2	81,82
1993	171	47	124	27,49
1994	318	53	265	16,67
1995	288	34	254	11,80
1996	555	38	517	7,00
1997	535	103	432	19,25
1998	221	111	110	50,22
1999	29	0	29	0,00
2000	399	86	313	21,55
2001	277	38	239	13,71
2002	313	33	280	10,54
2003	282	42	240	14,90
2004	252	40	212	15,88
2005	293	20	273	7,00
2006	386	60	326	15,54
2007	439	54	385	12,30
2008	400	32	368	8,00
2009	331	18	313	5,43
2010	579	14	565	2,41
2011	427	8	419	1,87
2012	431	10	421	2,32
2013	445	25	420	5,61
TOPLAM	7406	884	6522	11,93

KAYNAK: TÜRMOB 2007-2008 Çalışma Raporu, sf.158.

TÜRMOB 2013 Çalışma Raporu, SF.20.

9) Çalışma Raporu 2013, TÜRMOB Yayınları, s.23-24, http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2013.

YMM lik sınavına 1990 da 19 kişi katılmış 7 kişi başarılı olmuştur. 1991 de 5 kişi katılmış 2 kişi başarılı olmuş, 1992 yılında ise 11 kişinin katıldığı sınavda 9 kişi başarılı olmuştur. 1993 yılında itibaren sınava girenlerin sayısında ciddi artışlar olmuştur. Sınava girenlerin sayısındaki artışa karşın başarılı olanların sayısı bir hayli azalma göstermiştir. 1990 da %37'ler de olan başarı oranı, 1991 de %40'a 1992 de ise %82'lere ulaşmıştır.

YMM sınavına girenlerin sayısındaki artışın nedeni yeni adayların yanı sıra daha önceki sınavlarda başarısız olan adayların tekrar tekrar katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin sayısında ki artış yıllar itibariyle;

- 1990-1991 döneminde 8.755'e,
- 1996-97 döneminde 15.983'e,
- 2008 yılı ağustos ayı sonu itibariyle bu sayı 42.686'e,
- 2013 yılı aralık ayı itibariyle 76.561'e ve
- 2014 yılı ekim ayı itibariyle 79.575'e yükseldi.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerdeki sayısal artışa ek olarak, artışı dönemler itibariyle oransal değerlendirdiğimizde,

- 1994 yılında 14 bin 282 olan serbest muhasebeci mali müşavir sayısı 2000 yılında yüzde 57'lik artışla 22 bin 473'e ulaştı.
- 1994 yılından 2013 yılı aralık ayına kadar olan sürede ise artış oranı yüzde 436 oldu.

SMMM sınavı yıllara göre başarı dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo:7

SMMM Sınavı Dönemlere Göre Başarı Dağılımı				
Sınav Dönemi	Katılan	Başarılı	Başarısız	Başarı%
1990	105	6	99	5,71
1991	180	38	142	21,11
1992	397	76	321	19,14
1993	2.975	573	2.402	19,27
1994	4.374	704	3.670	16,09
1995	4.180	592	3.588	14,16
1996	5.227	933	4.294	17,84
1997	11.365	2.161	9.204	19,01
1998	12.071	2.533	9.538	20,98
1999	12.067	2.226	9.841	18,44
2000	11.732	2.322	9.410	19,79
2001	11.033	1.513	9.520	13,71
2002	11.545	2.982	8.563	25,82
2003	10.656	2.523	8.133	23,67
2004	11.098	2.448	8.650	22,05
2005	12.847	3.095	9.752	24,09
2006	16.484	4.645	11.839	28,17
2007	12.897	3.012	9.885	23,35
2008*	10.332	2.208	8.124	21,37
2009	15.357	5.794	10.283	37,72
2010	15.634	3.492	12.142	22,34
2011	10.154	3.787	6.367	37,29
2012	6.617	1.901	4.717	28,74
2013	15.379	2.529	6.905	16,44
TOPLAM	224.706	52.093	167.389	23,19
* 2008 Yılı'nın 1 ve 3 dönemlerine ait sonuçlardır				

KAYNAK: TÜRMOB 2013 Çalışma Raporu, sf.25.

3568 sayılı Kanuna 5786 sayılı Kanunun 20 nci maddesi ile eklenen Geçici 11inci madde çerçevesinde Serbest Muhasebecilikten, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliğe geçiş için Mesleki Uyum Eğitimi tamamlayanlar, Özel Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavı'na katılmışlardır. 2009 ve 2010 yılında Mesleki Uyum Eğitimi'ni tamamlayan meslek mensupları bu çerçevede ¹⁰;

- 20 Aralık 2009 tarihli sınava 12.646 SM,
- 25 Nisan 2010 tarihli sınava 6.956 SM,
- 19 Eylül 2010 tarihli sınava 2.190 SM,
- 19 Aralık 2010 tarihli sınava 248 SM,
- 10 Nisan2011 tarihli sınava 888 SM,
- 18 Eylül 2011 tarihli sınava 900 SM,
- 25 Aralık 2011 tarihli sınava 951 SM,
- 29 Nisan 2012 tarihli sınava 864 SM,
- 16 Eylül 2012 tarihli sınava 360 SM,
- 23 Aralık 2012 tarihli sınava 632 SM,
- 28 Nisan 2013 tarihli sınava 698 SM,
- 01 Eylül 2013 tarihli sınava 490 SM katılmıştır.

---

10) Çalışma Raporu 2011, TÜRMÖB Yayınları, s.20, http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2011.

Özel sınava giren SM'lerin Dönemlere Göre Özel SMMM Sınavına Başvuru ve Başarı Durumu aşağıdaki gibidir;

Tablo:8

ÖZEL SMMM SINAVINA BAŞVURU ve BAŞARI DURUMU				
Dönemler	Katılan	Başarılı	Başarısız	Başarı%
2009/1	12.646	6.450	6.196	51
2010/1	6.956	5.428	1.528	78,03
2010/2	2.190	1.254	936	57,26
2010/3	1.226	611	615	49,84
2011/1	888	127	761	14,3
2011/2	900	671	229	74,56
2011/3	951	484	467	50,89
2012/1	864	602	262	69,68
2012/2	360	93	267	25,83
2012/3	632	230	402	36,39
2013/1	698	213	485	30,52
2013/2	490	131	359	26,73
TOPLAM	28.801	16.294	12.507	57

KAYNAK: TÜRMOB 2013 Çalışma Raporu, sf.26.

Serbest Muhasebeciler

Serbest muhasebeci adayları iki yılda bir yazılı “Staj Ara Dönem Değerlendirme”lerine, staj sonunda ise “Staj Bitirme Değerlendirme”sine tabi tutulmaktadır. Staj değerlendirme üç grup halinde yapılmakta olup bunlardan;

- A ve B Grubu Staj Ara Dönem Değerlendirmelerini,
- C Grubu ise Staj Bitirme Değerlendirmesini oluşturmaktadır.

Ancak 3568 sayılı yasanın değişmeden önceki yapısına göre SM unvanı ile çalışan meslek mensubu grup 2008 yılında 28.993 iken 5786 sayılı yasaya göre SMMM olma hakkını kazanmış olan SM ler özel bir sınavla tabi tutularak SMMM olmuşlardır. SMMM olmayan SM lerle, SM olmak için stajını tamamlayarak SM olanların toplamı 11.113 kişidir.

Sonuç

Muhasebe mesleği, 13 Haziran 1989 tarihinde yayınlanan 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile yasal statüsüne kavuşmuştur.

Yasanın çıktığı tarihte mesleği icra edenler geçici maddeyle SM, SMMM ve YMM unvanını alarak mesleklerini yapmaya devam etmişlerdir. Yeni meslek mensubu olmak için ticaret lisesi, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu olma şartı getirilmiştir. Geçiş döneminde meslek mensubu olanların dışında meslek mensubu olmak isteyen ve saydığımız eğitim düzeylerinden birinden mezun olanlar, sınavların da olduğu birkaç aşamadan geçerek meslek mensubu olmaya hak kazanmaktadırlar.

Her yıl bu eğitim kurumlarından mezun olanların sayısının hızla artması, SMMM olmak için staja başlama ve SMMM olma sınavına katılanların sayısını da sürekli olarak artırmaktadır. Talepteki artışlar da doğal olarak SMMM olanların sayısını her yıl ortalama 2.000'e ulaşmasına neden olmaktadır.

TÜRMOB'un 2014 verilerine göre 11.113 SM, 79.575 SMMM ve 4.344 YMM olmak üzere toplam 95.032 meslek mensubu bulunmaktadır¹¹. Ancak meslek mensuplarının 95.032 olmasına rağmen piyasada mesleği yapanların sayısının yaklaşık 400 - 500.000dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Çalışanların, unvan almış toplam meslek mensuplarından fazla olmasının nedeni, işletmelerin muhasebe departmanında imza yetkili

---

11) Üye İstatistikleri - TÜRMOB WEB,<http://www.turmob.org.tr/Turmob-Web/Istatistikler.aspx>, 01.10.2014.

çalışanların SM yada SMMM olma zorluğunun bulunmamasıdır. Şirketlerde ayrıca unvan almış meslek mensubu olmayan imza yetkili çok sayıda eleman çalıştırmaktadır.

SMMM olan ya da olmak isteyenler iki sebepten dolayı bu mesleği tercih etmektedirler. Birinci kesim bağımsız olarak bir büro açarak ya da bir büroda ortak olarak çalışmak için SMMM olmaktadır. İkinci kesim ise, şirketlerin muhasebe bürosunda meslek mensubu olmaksızın çalışanların özel istekle SMMM unvanı almaktadır.

26.9.2011 Tarih ve 660 Nolu Kanun Hükmündeki Kararname ile “Kamu Gözetimi, Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat Ve Görevleri Hakkında” yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik bağımsız denetim yapmak üzere, 1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yeminli mali müşavir ya da serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almış meslek mensupları arasından Kurum tarafından yetkilendirilen kişileri bağımsız denetçi olarak görevlendirmektedir.

Meslek mensuplarından geçiş döneminde bağımsız denetçi olacakların sayısı 2014 yılı sonu itibariyle yaklaşık 12.000 kişi olacağı tahmin edilmektedir.

Kaynakça

- 5. *Olağan Genel Kurul, 1992-1994, TÜRMOB yayınları-14, Ankara, 1994.*
- 6. *Olağan Mali Genel Kurul, 1994-1995, TÜRMOB yayınları-22, Ankara, 1995.*
- 7. *Olağan Genel Kurul, 1994-1996, TÜRMOB yayınları-30, Ankara, 1996.*
- *Çalışma Raporu 1996-1997, TÜRMOB yayınları-38, Ankara, 1997.*

- *Çalışma Raporu 1997-1998, TÜRMOB yayınları-49, Ankara, 1998.*
- *Çalışma Raporu 1998-1999, TÜRMOB yayınları-92, Ankara, 1999.*
- *Çalışma Raporu 1999-2000, TÜRMOB yayınları-137, Ankara, 2000.*
- *Çalışma Raporu 2000-2001, TÜRMOB yayınları-161, Ankara, 2001.*
- *Çalışma Raporu 2001-2002, TÜRMOB yayınları-191, Ankara, 2002.*
- *Çalışma Raporu 2003-2004, TÜRMOB yayınları-243, Ankara, 2004.*
- *Çalışma Raporu 2004-2005, TÜRMOB yayınları-270, Ankara, 2005.*
- *Çalışma Raporu 2005-2006, TÜRMOB yayınları-297, Ankara, 2006.*
- *Çalışma Raporu 2010, TÜRMOB Yayınları, s.12-22, [http___www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2010](http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2010)*
- *Çalışma Raporu 2011, TÜRMOB Yayınları, s.20, [http___www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2011](http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2011).*
- *Çalışma Raporu 2013, TÜRMOB Yayınları, s.23-24, [http___www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2013](http://www.turmob.org.tr_turmobweb_Attachment2013).*
- *Çalışma Raporu, 2007-2008, TÜRMOB yayınları-349, Ankara, 2008.*
- *Çalışma Raporu, 2008-2010, TÜRMOB yayınları-389, Ankara, 2010.*
- *Çalışma Raporu, 2010-2013, Biten Çalışma Dönemine Bakış, TÜRMOB yayınları-455, Ankara, 2013.*
- *Ekonomik Rapor, TÜRMOB yayınları-387, Ankara, 2010.*
- *Resmi Gazete, “5786 Sayılı Kanun, 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, 26.0.2008 Tarih ve 26948 Sayılı nüsha.*

• *Resmi Gazete*, “3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu”, 26.07.2008 tarihli ve 26948 sayılı nüsha.

• *Resmî Gazete*, “6102Türk Ticaret Kanunu Kanun”, 14.02.2011 Tarih ve 27846 sayılı nüsha.

• *Resmî Gazete*, “Kamu Gözetimi, Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” Khk/660, 2.11.2011 Tarih ve 28103 sayılı nüsha.

• *Sanlı Nail*, http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Attachment.aspx?param=2IDREYITixbS8I5bszu9qyf5s181_qcHJVslz1AcYQ4w44uRfWk0WkaRqbchQcT5TqxsSXAofv0E=, Erişim Tarihi: 11.12.2014.

• *TESMER*, 01.01.2012 – 31.12.2012 Faaliyet Dönemi Çalışma Raporu, s.12.

• *TÜRMOB WEB*, Üye İstatistikleri - <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Istatistikler.aspx>, 01.10.2014.

Prof. Dr. Mehmet Yazıcı'nın 'Sayışım Denetim Sözlükçesi - 2014 İstanbul' Kitabından

Bilanço - Denkleşim

Mizan - Sağlama

Muhasebe terimi - Sayışım uzkavramı

Defteri kebir - Büyük defter

Yevmiye defteri - Günlük defter

Aktif - Etken, varlık

Hasılat - Gelir

Hesap teorisi - Hesap kuramı

Brüt satış tutarı - Katışık satış değeri

Borç - Yadakaynak

Hizmet maliyeti - Edinim maloluşu